

Docentenhandleiding

Keuzedeel: De mediawijze zorg- en welzijnsprofessional

Welkom bij het keuzedeel 'De mediawijze zorg- en welzijnsprofessional'. Deze handleiding is opgebouwd uit vier verschillende onderdelen. Het eerste deel is een introductie op het begrip mediawijsheden. Het tweede gedeelte legt uit wat de structuur is van de lesbrieven van het keuzedeel. Het derde deel bestaat uit tips voor het voorbereiden van een les. In het laatste gedeelte zul je meer informatie krijgen om te bepalen welke volgorde het keuzedeel in jouw lessen krijgt.

1. Introductie

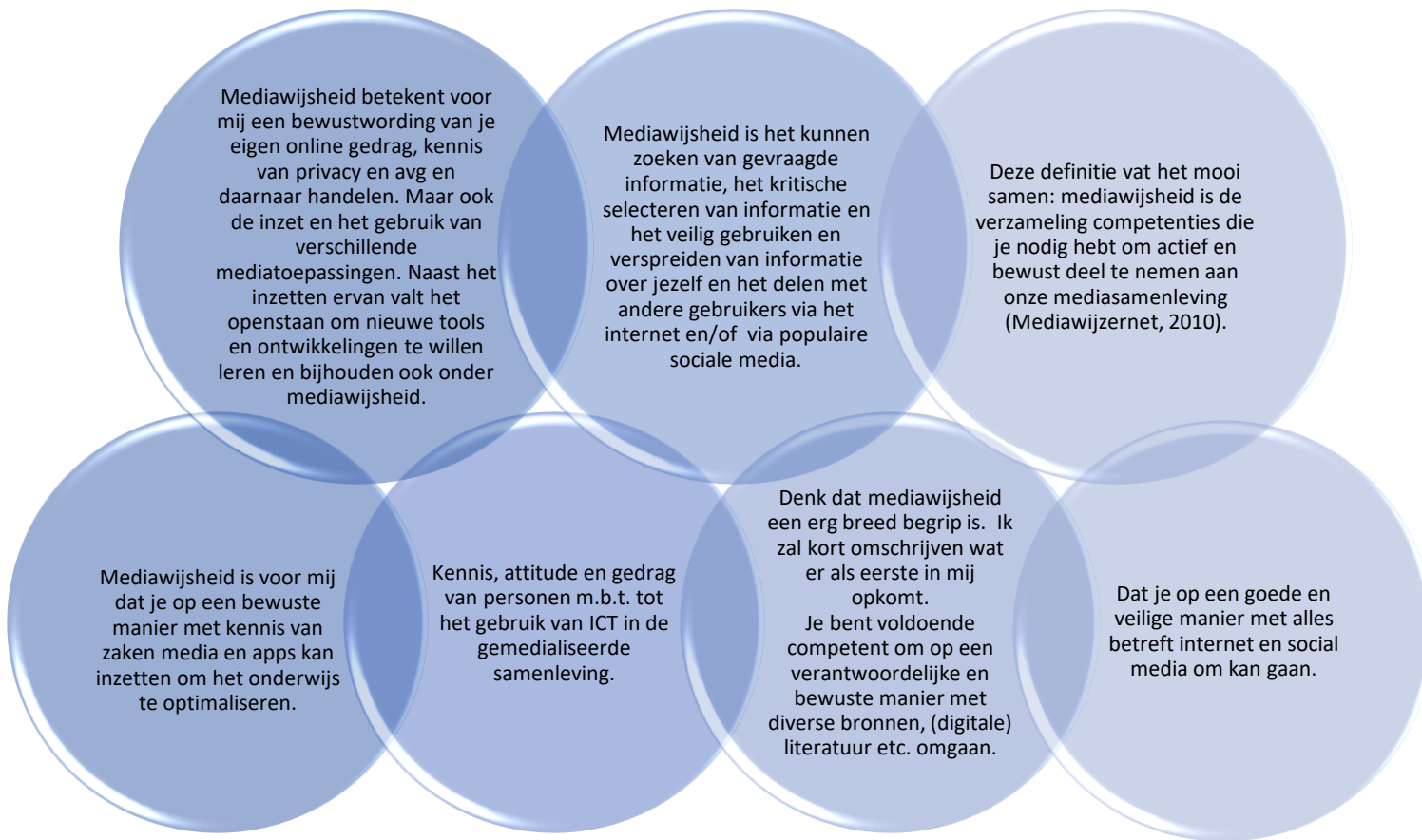

Media komt steeds vaker terug in ons leven doordat het onderdeel is en steeds meer onderdeel wordt van onze dagelijkse bezigheden. Doordat de media in al zijn vormen zich steeds verder en verder blijft ontwikkelen, vraagt dit om nieuwe vaardigheden. Als we om willen leren gaan met de media zullen we mediawijsheden moeten worden, maar wat verstaan we daaronder? (Van der Hagen en anderen, 2011)

Het begrip mediawijsheden is vaak het bewust, kritisch en actief omgaan met media (Van der Hagen en anderen, 2011). Mediawijsheden niet alleen een instrumentele vaardigheid, maar ook een gedrags- en houdingsvaardigheid. Wat mediawijsheden precies inhoudt is vaak afhankelijk van de context. Mediawijsheden komt namelijk terug op verschillende gebieden van de samenleving. Het precieze begrip is daarmee dus contextafhankelijk (Moekotte, 2018). Daarnaast dient mediawijsheden niet gezien te worden als een vaardigheid die je wel of niet bezit. Mediawijsheden dient eerder gezien te worden als een proces waarin iemand de vaardigheid steeds verder kan ontwikkelen (Van der Hagen en anderen, 2011).

Wat houdt mediawijsheden volgens jou in?

In de onderstaande figuur zie je dat mediawijsheden op vele verschillende manieren beschreven kan worden. Dit zijn omschrijvingen van onderwijskundigen en docenten die betrokken zijn geweest bij het maken van dit keuzedeel.

Het begrip mediawijdsheid is volgens [Mbo Mediawijds](#): *“Mediawijdsheid is het kritisch en verantwoord kunnen gebruiken en inzetten van alle beschikbare media – in digitale en analoge vorm – voor de persoonlijke en professionele ontwikkeling en een actieve en creatieve bijdrage aan de kwaliteit van samen leven, samen werken en samen zijn”* (Mbo Mediawijds, z.d.)

De manier waarop jij informatie opzoekt via media, jezelf online profileert, tools en apps inzet, online samenwerkt met anderen en omgaat met privacy in jouw media-gebruik zijn allemaal relevante thema's voor het begrip mediawijdsheid (Mbo Mediawijds, z.d.).

Dit keuzedeel 'De mediawijze zorg- en welzijnsprofessional' laat zien wat de verbinding is tussen het thema mediawijdsheid en de sectoren zorg en welzijn. In deze sectoren wordt steeds meer media ingezet zodat werknemers beter kunnen samenwerken. Daarnaast is het ook een middel dat ten behoeve van de cliënt/ patiënt wordt ingezet. Steeds vaker dienen zorg- en welzijnsprofessionals bezig te zijn met de gevolgen van mediagebruik door

kwetsbare cliënten/ patiënten. Door meer te leren over mediawijsheid binnen de eigen sector kunnen zorg- en welzijnsprofessionals cliënten/ patiënten hierin ondersteunen (SBB, 2018).

Omdat mediawijsheid contextafhankelijk is, is er voor het keuzedeel ook een eigen formulering van mediawijsheid. De werkprocessen en gedragingen uit het [kwalificatiedossier](#) geven duidelijk weer wat het begrip mediawijsheid voor het keuzedeel 'De mediawijze zorg- en welzijnsprofessional' inhoudt. Dit is het volgende:

- Mediatoeepassingen inzetten binnen beroepscontext
- Realiseert professionele doelen met media
- Bevordert mediawijsheid en het gebruik van media door cliënten/ patiënten (SBB, 2018)

Hoe zou jij deze beschrijving van mediawijsheid vertalen naar jouw eigen sector?

*tip: Om het onderwerp levendiger te maken kan je dit bespreken met collega's of met studenten óf je kan zelfs deelnemen aan de [week van de mediawijsheid](#).

In bijlage 1 is in meer detail te lezen wat er wordt verstaan onder mediawijsheid voor dit keuzedeel (SBB, 2018). Het gedrag dat onder de werkprocessen valt dient zowel door de docent als de student uitgevoerd te worden, zodat de eigen mediawijsheid ontwikkeld wordt. Docenten kunnen via dit keuzedeel studenten meer leren over mediawijsheid door les te geven en hen het goede voorbeeld te geven door de eigen mediawijsheid te ontwikkelen. Voordat je een les over mediawijsheid geeft, dien je zelf een beeld te hebben van mediawijsheid, zodat je dit kan stimuleren bij anderen. Als je het gevoel hebt dat je nog niet competent genoeg bent om een les te geven dan is het raadzaam om met mediawijze collega's te praten en om de lesbrieven door te lezen. In het volgende hoofdstuk krijg je meer informatie over de verschillende lesbrieven.

2. Opbouw lesbrief

Om de lesbrieven te gebruiken, zul je eerst moeten leren begrijpen wat de opbouw van de lesbrieven is. Je leert in dit gedeelte wat de belangrijkste aspecten zijn van de lesbrief. Ga naar de het [keuzedeel](#). Je begeeft je nu op de intropagina van het keuzedeel. Als je naar beneden scrolt zie je verschillende thema's.

De inhoud van de lessen zijn gebaseerd op verschillende thema's. De vier verschillende thema's zijn:

- [Omgaan met media](#)
- [Jezelf online profileren](#)
- [Privacy](#)
- [Strategisch inzetten van tools en applicaties](#)

Als je vervolgens op één van de thema's klikt dan kan je lezen waar het thema over gaat. Daarnaast kan je de verschillende lesbrieven zien die bij het thema horen.

In elke lesbrief staat beschreven bij welk werkproces het hoort. De drie werkprocessen komen uit het [kwalificatiedossier](#) voor dit keuzedeel. Dit zijn de volgende werkprocessen:

- Werkproces 1: Zet mediatoepassingen in binnen de beroepscontext
- Werkproces 2: Realiseert professionele doelen met media
- Werkproces 3: Bevordert mediawijsheid en het gebruik van media door collega's en cliënten/patiënten

Ieder werkproces bestaat uit meerdere gedragingen, deze kunnen gezien worden als competenties. Dit betekent dat om een mediawijze zorg - of welzijnsprofessional te zijn je een bepaalde beroepshouding aanneemt. In bijlage 1 is te zien hoe dit eruit ziet. Deze bijlage is handig voor zowel jou als jouw studenten om duidelijk te krijgen wat het betekent om een mediawijze zorg- of welzijnsprofessional te worden of te zijn. Lees deze bijlage goed door.

De lesbrieven gaan over een werkproces met al zijn gedragingen/ competenties. Dit betekent dat er dus niet één gedrag/ competentie (voorbeeld: analyseert adequaat de uiteenlopende effecten van de medialisering in de beroepscontext) wordt benadrukt in een les.

Samenvattend betekent dit dat elke les valt onder een thema en een werkproces. Of je tijdens het bepalen van de volgorde voor de lesbrieven kiest om te starten met werkproces 1 of bepaald thema is aan jou. Later in deze handleiding zal je hier meer uitleg over krijgen.

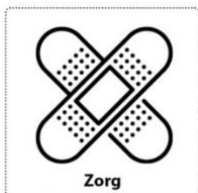
Open een lesbrief en leer hem begrijpen aan de hand van de onderstaande informatie. Elke lesbrief is opgebouwd volgens een vaste structuur, waarin de introductie, leerdoelen, werkprocessen, het

niveau en de benodigdheden als eerste worden genoemd. Vervolgens is er een kennisblok. Dit kennisblok is gericht op de docent en bevat informatie waarmee hij, vaak samen met de studenten, zijn voorkennis van het thema activeert.

Onder het kennisblok staan de opdrachten van de lesbrief. De opdrachten zijn geschreven voor de student. Wanneer opdrachten klassikaal besproken moeten worden of als er een extra toevoeging is, dan zullen zij *grijs en schuingedrukt* zijn. Dit geeft aan dat deze informatie alleen voor de docent bedoeld is.

Daarnaast zijn er in elke lesbrief verschillende iconen te zien. Deze iconen staan voor de verschillende kenmerken per opdracht. Voor iedere sector is er een icoon te zien:

- Zorg

- Welzijn

Per opdracht is aangegeven of het toepasbaar is op alleen zorg of welzijn of op beiden. Daarnaast is er per opdracht ook een onderscheid tussen:

- Stage

- School

Bijna alle lesbrieven kunnen op zowel school als stage uitgevoerd worden.

Voor de overgebleven iconen vraag je jezelf af:

Wil je dat studenten zelfstandig, in groepen of klassikaal aan het werk gaan?

Wat past het beste bij de groepsdynamiek?

Voor de stageopdracht is het icoon van de individuele opdracht vaak van toepassing. Dit betekent dat studenten niet samenwerken met een andere student maar wel overleggen in de opdracht met bijvoorbeeld hun stagebegeleider of collega's van stage.

- Individuele opdracht

- Duo opdracht

- 4+ personen opdracht

- Klassikaal

Sommige lesbrieven bevatten één van de bovenstaande iconen en andere bevatten combinaties van de drie. Dit betekent dat bijvoorbeeld opdracht 1a een individuele opdracht is terwijl opdracht 1b een klassikale opdracht is. De opdrachten in de lesbrieven zijn soms onderverdeeld zodat de het makkelijker te begrijpen is.

3. Voorbereiding

Elke les vraagt wat voorbereiding. Hieronder kun je lezen wat je kunt doen om een les uit het keuzedeel goed voor te bereiden:

- Het lezen van de lesbrieven en de ondersteunende informatie uit de lesbrieven (vaak een link naar een website). Door bijvoorbeeld de leerdoelen al te kennen, kan je deze in de les in gedachten houden.
- Het voorbereiden van de studenten op de les door hen te vertellen wat ze mee moeten nemen.
- Het maken van ondersteunend lesmateriaal voor de student. De lesbrieven zelf kan namelijk niet direct aan studenten worden gepresenteerd als werkblad. Dit komt doordat in de lesbrieven ook de ondersteunende informatie voor de docent is vermeld. Je kan bij het maken van aanvullend lesmateriaal bijvoorbeeld denken aan een word-document met de vragen of opdrachten (uit de lesbrieven) voor de studenten.
- In sommige opdrachten in de lesbrieven dien je gebruik te maken van een [Edutool](#). Oefen van tevoren alvast met de Edutool, zodat je hem op de juiste manier kan inzetten.
- Om te zorgen dat de les aansluit op de klas kan je je afvragen voordat de les begint
In hoeverre ga jij de studenten begeleiden in deze les?
Op welke manieren krijgen de studenten ondersteuning? Is dit wenselijk voor het niveau waarop zij zich begeven?
Hoe zorg je ervoor dat de studenten de les meenemen in hun totale beeld van een mediawijze zorg – en welzijnsprofessional?
- Het niveau van een student kan bepaald worden door de [rubriek](#) met verschillende niveaus te raadplegen. Omdat jij als docent het mediawijze gedrag bij de studenten bevordert door zelf mediawijze te zijn, is het interessant om te kijken welk niveau jij van de rubriek hebt.
- Wanneer je de les verder wilt aanvullen met eigen praktijkvoorbeelden of iets anders dat je bent tegenkomen over mediawijze dan mag dit. Zoek hiervoor de meest bijpassende lesbrieven uit.

4. Opbouw Keuzedeel

Het keuzedeel bestaat uit verschillende lessen. Je mag als docent gedeeltelijk de volgorde voor de lessen bepalen. Door te kiezen of jij de lessen wilt indelen door ze te rangschikken op werkprocessen of thema's zal de volgorde duidelijk worden.

Als je de werkprocessen wilt gebruiken als leidraad voor de lessen, dan begin je bij de lessen van werkproces 1, vervolgens de lessen van werkproces 2 en als laatste de lessen van werkproces 3.

- Werkproces 1: Zet mediatoepassingen in binnen de beroepscontext
- Werkproces 2: Realiseert professionele doelen met media
- Werkproces 3: Bevordert mediawijsheid en het gebruik van media door collega's en cliënten/patiënten

Als je de lessen wilt indelen op thema dan dien je de studenten te betrekken, want zonder hen hebben de thema's geen volgorde. Dit kan je op verschillende manieren aanpakken, kies een van de volgende twee vragen uit om met hen te bespreken.

- *Over welke onderwerp weten jullie al het meest? Over welk onderwerp daarna? En daarna?*
- *Naar welk thema zijn jullie het meest benieuwd? En naar welk thema daarna? En daarna?*

Kom tot een volgorde door te blijven doorvragen totdat de complete volgorde bepaald is van deze thema's.

- Strategisch inzetten van tools en applicaties
- Privacy
- Jezelf online profileren
- Omgaan met media

De verschillende lesbrieven die onder deze thema's en werkprocessen hangen hebben ook een volgorde gekregen. Alle lessen zijn ingedeeld op het cognitieve proces dat zij het meest activeren.

- Onthouden
- Begrijpen
- Toepassen
- Analyseren
- Evalueren
- Creëren

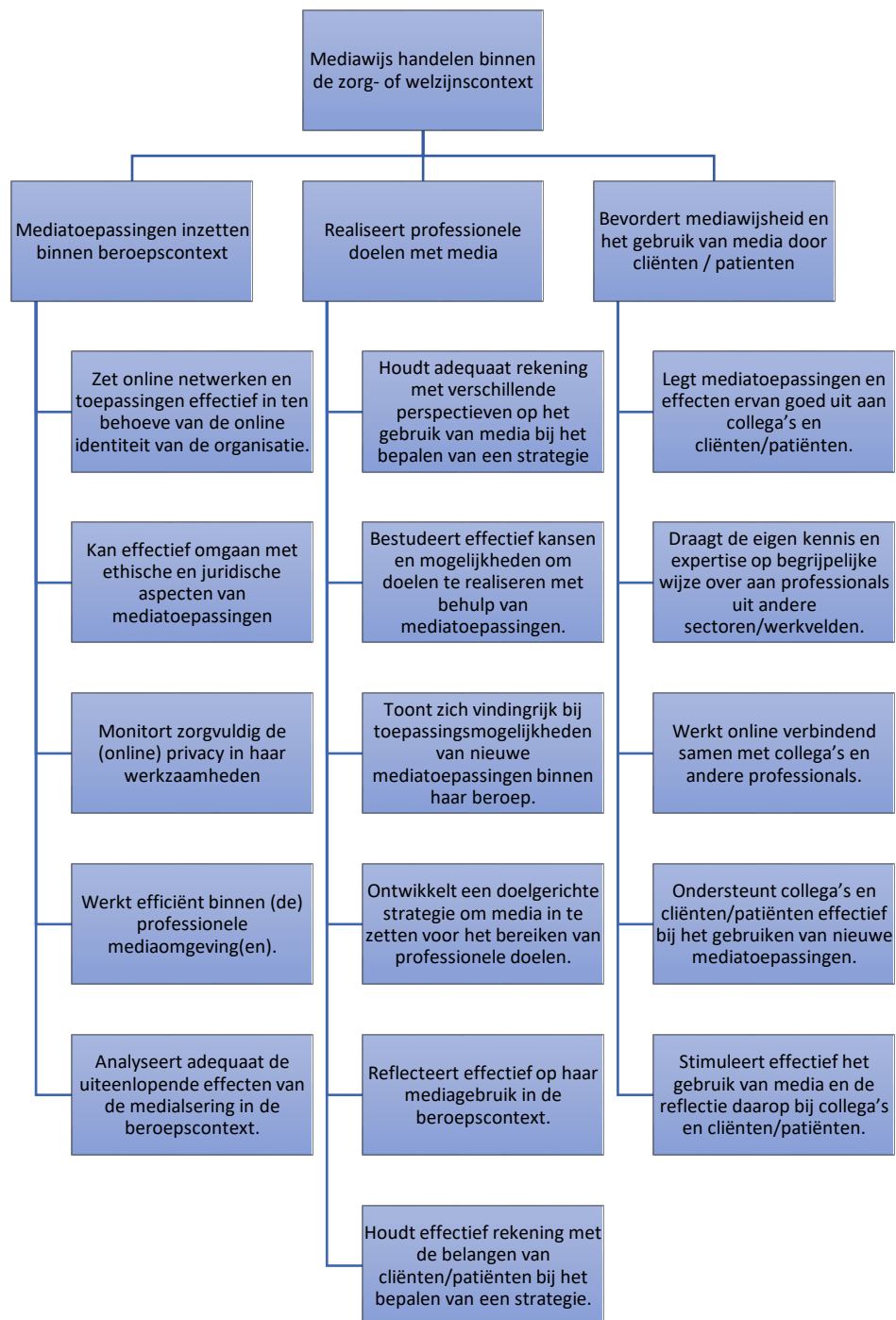
In bijlage 2 is te zien wat de volgorde van de lessen is als je de werkprocessen gebruikt. In bijlage 3 is te zien wat de volgorde van de lessen is (naast dat je dus vragen moet stellen aan

de studenten) als je ze indeelt op thema. Als je wilt weten waar de volgorde op is gebaseerd, dan kan je in bijlage 4 meer uitleg vinden.

Omdat de media en mediawijsheid blijven zich ontwikkelen (Van der Hagen en anderen, 2011) is het goed om het keuzedeel te blijven aanpassen aan de praktijk. Daarom is het belangrijk dat jij ons feedback geeft. Door aan het einde van het keuzedeel het feedbackformulier in te vullen kun je toekomstige gebruikers of misschien wel collega's helpen. Doe dit door bijlage 5 in te vullen als je de werkprocessen hebt gebruikt en bijlage 6 als je de thema's hebt ingezet. De feedbackformulieren mogen opgestuurd worden naar practoraatmediawijsheid@ma-web.nl Wanneer je al eerder feedback wilt geven of vragen hebt, dan mag je ook altijd een e-mail sturen naar practoraatmediawijsheid@ma-web.nl

Bijlage 1: Werkprocessen

Bijlage 2: Overzicht volgorde werkprocessen

Werkproces 1: Zet mediatoepassingen in binnen de beroepscontext		
Volgorde	Cognitief proces/ cognitieve processen	Naam les
Les 1	1, 2,	Persoonlijk vs. professioneel mailen
Les 2	1, 2	Hoe werken algoritmes?
Les 3	1, 2	Big data en privacy
Les 4	2	Gebruiksvoorwaarden applicaties
Les 5	2	Wat zijn algoritmes?
Les 6	1, 2, 3	Privacy mijn kostbaarste bezit
Les 7	2, 3	Cyberpesten
Les 8	2, 3	Privacy-instellingen op sociale media
Les 9	3	E-mails leren schrijven
Les 10	1, 2, 3, 4	Privacy op internet
Les 11	3, 4, 5	Betrouwbaarheid bronnen

Werkproces 2: Realiseert professionele doelen met media		
Les	Cognitief proces/ cognitieve processen	Les
Les 12	1, 2	Big Data
Les 13	1, 3	Samenwerken
Les 14	1, 2, 5	Mediawijsheid in het werkveld
Les 15	2, 5, 6	Internet als basisbehoefte
Les 16	3, 5	Effectief gebruik sociale media
Les 17	3, 6	Kennisbank

**Werkproces 3: Bevordert
mediawijsheid en het gebruik
van media door collega's en
cliënten/patiënten**

Les	Cognitief proces/ cognitieve processen	Les
Les 18	1, 2	Digitale footprint deel 1
Les 19	2	Online identiteit
Les 20	1, 2, 3	(On)betrouwbaarheid van internet
Les 21	1, 2, 3	Online (on)wenselijk gedrag
Les 22	2, 3	Privacy & AVG
Les 23	2, 3	Experimenteren met nieuwe tools
Les 24	2, 3, 5	Vrijheid van meningsuiting
Les 25	4	Digitale footprint deel 2
Les 26	2, 4, 6	Professioneel online content posten
Les 27	2, 6	Effect negatieve reacties
Les 28	2, 6	Sociale media strategisch inzetten
Les 29	2, 6	Sexting
Les 30	4, 5	Bewustworden van eigen mediagedrag
Les 31	5, 6	Regels bij het delen van foto's

Bijlage 3: Overzicht volgorde thema's

Let op! De thema's moeten dus nog een volgorde krijgen door de studenten een van de twee vragen te stellen.

Thema: Jezelf online profileren		
Les	Cognitief proces/ cognitieve processen	Les
Les 1	1, 2	Persoonlijk vs professioneel mailen
Les 2	2	Online identiteit
Les 3	1, 2, 3	Privacy mijn kostbaarste bezit
Les 4	3	Emails leren schrijven
Les 5	2, 4, 6	Professioneel online content posten
Les 6	4, 5	Bewustworden van eigen mediagedrag

Thema: Omgaan met media		
Les	Cognitief proces/ cognitieve processen	Les
Les 1	1, 2	Digitale footprint deel 1
Les 2	1, 2	Big data en privacy
Les 3	1, 2	Big Data
Les 4	2	Gebruiksvoorwaarden applicaties
Les 5	1, 2, 3	Online (on)wenselijk gedrag
Les 6	1, 3	Samenwerken
Les 7	2, 3	Cyberpesten
Les 8	1, 2, 5	Mediawijsheid in het werkveld
Les 9	2, 3, 5	Vrijheid van meningsuiting
Les 10	4	Digitale footprint deel 2
Les 11	2, 6	Effect negatieve reacties
Les 12	2, 6	Sexting
Les 13	3, 4, 5	Betrouwbaarheid bronnen
Les 14	2, 5, 6	Internet als basisbehoefte
Les 15	3, 6	Kennisbank

Thema: Privacy		
Les	Cognitief proces/ cognitieve processen	Les
Les 1	1, 2	Hoe werken algoritmes?
Les 2	1, 2, 3	(On)betrouwbaarheid van internet
Les 3	2	Wat zijn algoritmes?
Les 4	2, 3	Privacy & AVG
Les 5	2, 3	Privacy-instellingen op sociale media
Les 6	1, 2, 3, 4	Privacy op internet
Les 7	5, 6	Regels bij het delen van foto's

Thema: Strategisch inzetten van tools en applicaties		
Les	Cognitief proces/ cognitieve processen	Les
Les 1	2, 3	Experimenteren met nieuwe tools
Les 2	3, 5	Effectief gebruik sociale media
Les 3	2, 6	Sociale media strategisch inzetten

Bijlage 4: Uitleg volgorde

Waarop dient een volgorde van lesmateriaal gebaseerd te worden?

De volgorde van lesmateriaal kan op vele verschillende manieren worden benaderd. Belangrijk om daarbij te onthouden is dat er van tevoren niet een juiste manier is om lesmateriaal in te delen. Wel kan worden uitgezocht wat deze manieren zijn, zodat er een keuze gemaakt kan worden (Posner & Strike, 1976). Volgens **Posner en Strike** (1976) zijn er vijf types om een bepaald soort gedrag, vaardigheid of concept aan te leren. Omdat hetgeen dat geleerd dient te worden verschillend per situatie zal het met X worden aangeduid.

World-related sequencing

De volgorde wordt bij dit type gebaseerd op de waarneming van X in de wereld. Dit betekent dat de volgorde wordt opgebouwd door de ruimte, tijd die X aanneemt of de fysieke kenmerken die X heeft.

Concept-related sequencing

Dit type is gebaseerd op de relevante concepten voor de lerende met betrekking tot X. Hoe deze concepten zich tot elkaar verhouden en hoe zij geordend moeten worden is afhankelijk van hun onderlinge relatie.

Inquiry-related sequencing

Deze volgorde komt zowel voort uit concepten als waarnemingen uit de wereld. Deze concepten en waarnemingen ontstaan door het genereren, ontdekken of verifiëren van X. Dit betekent dat de volgorde wordt aangepast naar hoe X in het verleden gegeneerd/ ontdekt/ geverifieerd is.

Learning-related sequencing

Bij dit type staat de student centraal. De student kan op verschillende manieren het uitgangspunt van de volgorde zijn. Als eerste, door te bekijken welke vaardigheid hij moet leren voor hij een andere vaardigheid kan gaan uitvoeren. Ten tweede, door te kijken naar zijn kennis over X. Er wordt gestart met iets wat bekend is voor de student en vervolgens leert hij steeds meer over X. Als derde, door de complexiteit van het leermateriaal langzaam op te bouwen. Als vierde door te beginnen met iets wat de student interesseert of nieuwsgierig maakt. Als vijfde door rekening te

houden met de ontwikkeling van de lerende. Als laatste door te kiezen voor een volgorde die de internalisering van het geleerde weerspiegelt.

Psychologen verkiezen dit type waar de student centraal staat boven andere types, omdat de manier waarop mensen leren belangrijker is dan de inhoud van hetgeen dat geleerd dient te worden.

Utilization-related sequencing

Dit type geeft richting aan het lesmateriaal door het in te delen naar de context waarin het gebruikt wordt, de sociale -, persoonlijke- of beroepscontext. De volgorde wordt dan gevormd door eerst te behandelen wat in het begin van de procedure toegepast dient te worden en vervolgens de rest van de stappen te doorlopen. Ook kan er gekozen worden om te starten met hetgeen wat het meest voorkomend is en te werken naar steeds minder voorkomende aspecten van X.

Naast deze vijf types is er nog een type dat door externe factoren wordt bepaald. Dit type heet *implementation-related sequencing*. Dit type is afhankelijk van de manier waarop de volgorde geïmplementeerd dient te worden in de organisatie. Factoren zoals geld, tijd, locatie en belangen zijn hierbij van invloed. Bij dit type ligt de focus niet op de inhoudelijke elementen ten opzichte van elkaar, maar op de inhoud van het leermateriaal ten opzichte van de verschillende factoren en personeel, administratie en docenten (Posner & Strike, 1976).

Het is mogelijk dat zowel externe factoren meespelen bij het ontwerpen van de volgorde als een van de vijf types. Daarnaast zou het ook kunnen voorkomen dat er bijvoorbeeld zowel vanuit concepten als de student wordt gewerkt. Dit zou betekenen dat er niet een type aangewezen kan worden. Posner & Strike (1976) beschrijven dat een combinatie van verschillende types in de praktijk mogelijk is.

Merriënboer & Kirschner (2018) beschrijven in het boek *Ten Steps to Complex Learning* in een van hun stappen hoe je tot een goede volgorde van X komt. Dit boek is speciaal geschreven voor complex leren. Dit houdt in dat de student kennis, vaardigheden en gedrag moet aanleren, wat hij toepast in de dagelijkse- en beroepscontext. Door de steeds verdere ontwikkeling van onderwijs en technologie ontstaat er meer complex leren. Doordat dit zich zo snel ontwikkelt, verouderd X snel en dient het steeds opnieuw aangepast te worden. Dit model is van toepassing op het keuzedeel, omdat mediawijsheid een 21e-eeuwse vaardigheid is die zich blijft ontwikkelen. Het aanleren van het gedrag, vaardigheid en kennis hiervan kan gezien worden als een complexe leertaak. Om de volgorde van dit boek te gebruiken dienen alle stappen gedetailleerd uitgevoerd te worden. Hierdoor is het onmogelijk om alleen de stap die gaat over de volgorde toe te passen. Wel geeft deze stap handreikingen om leermateriaal moeilijker of makkelijker te maken. Daarom kan het als inspiratiebron gebruikt worden.

De docent zijn begeleiding dient langzaamaan af te nemen in het proces. Dit betekent dat er eerst veel begeleiding is en later geen begeleiding meer. Naast dat de begeleiding van de docent afneemt, zullen ook andere vormen van ondersteuning af moeten nemen. Een student kan geholpen worden door te leren hoe hij problemen moet oplossen door extra informatie te krijgen over de beginstatus, het doel wat bereikt moet worden en mogelijke oplossingen. De student kan ook extra ondersteuning krijgen door meer informatie te krijgen over het proces dat hij moet doorlopen. De stappen die hij dient te nemen en vuistregels vormen de proces-georiënteerde ondersteuning.

Volgens Merriënboer en Kirschner (2018) is het belangrijk dat de student altijd de hele taak uitvoert. Dit betekent dat X niet in stukken wordt opgesplitst en het niet los van elkaar moet worden aangeleerd. Het moet altijd duidelijk zijn hoe het losse aspect zich verhoudt tegenover X in zijn geheel. Door de nadruk steeds op andere aspecten te leggen. Doordat de verschillende lessen/opdrachten over X zich op dezelfde kennis baseren, zal duidelijk zijn dat ze tot elkaar behoren.

Naast deze twee benaderingen voor de volgorde kan de herziening van **Bloom's taxonomie** ook van waarde zijn voor het bepalen van de volgorde van lesmateriaal. De taxonomie maakt inzichtelijk hoe complex X is. Door deze taxonomie te gebruiken kunnen kennis en cognitieve processen verder worden gedetailleerd (Krathwohl, 2002).

Kennis kan heeft de volgende vier categorieën, van minst complex naar meest complex.

- Feitelijke kennis ...
is wat de student moet weten in de basis.
- Conceptuele kennis ...
gaat over hoe alle feitelijke kennis zich tot elkaar verhoudt.
- Procedurele kennis ...
legt uit hoe je iets moet doen.
- Metacognitieve kennis ...
gaat over het bewust zijn van de eigen kennis.

Cognitieve processen heeft de volgende zes categorieën, van minst complex naar meest complex.

- Onthouden...
door relevante informatie in het lange termijn geheugen op te slaan.
- Begrijpen...
door betekenis te geven aan X door het te interpreteren, verklaren, classificeren, samenvatten, af te leiden, vergelijken en uit te leggen.

- Toepassen...
door X in de praktijk te brengen.
  - Analyseren...
door de verhouding tussen de verschillende aspecten en de algemene structuur te bekijken.
  - Evalueren...
door te oordelen aan de hand van wat hij heeft geleerd.
  - Creëren...
door het geleerde te herorganiseren in een betekenisvolle nieuwe structuur.
- (Santrock, 2018)

Welke volgorde past bij het keuzedeel?

Het keuzedeel is ontwikkeld door te werken vanuit de thema's: omgaan met media, jezelf online profileren, privacy, strategisch inzetten van tools en applicaties. Daarnaast vallen alle lesbrieven ook onder een van de drie werkprocessen van het keuzedeel 'Zet mediatoepassingen in binnen de beroepscontext', 'Realiseert professionele doelen met media' en 'Bevordert mediawijsheid en het gebruik van media door collega's en cliënten/patiënten'. In de praktijk is het mogelijk om met een combinatie van verschillende types te werken (Posner & Strike, 1976). De twee elementen die de indeling van de lesbrieven beïnvloeden worden onderzocht door te bekijken hoe zij zich verhouden tot de literatuur (Posner & Strike, 1976; Merriënboer & Kirschner, 2018; Krathwhol, 2002; Santrock, 2018)

De werkprocessen kunnen vergeleken worden met *utilization-related sequencing* in de beroepscontext, omdat ze zijn ontwikkeld met het doel om aan te sluiten op het toekomstige werkveld van de student (SBB, z.d.). In het kwalificatiedossier van het keuzedeel (SBB, 2019) is te zien dat de werkprocessen allemaal een ander nummer hebben en in een bepaalde volgorde zijn geschreven. Als er vanuit *utilization-related sequencing* naar de volgorde van de werkprocessen wordt gekeken, is het de vraag of het gebaseerd is op de volgorde naar de mate waarin het voorkomt of de volgorde van de procedure. Onder ieder werkproces staat beschreven wat de onderliggende competenties zijn. Deze zijn beschreven volgens de NLQF-descriptoren die onderscheid maken tussen verschillende niveaus (SBB, 2016). Van werkproces 1 naar werkproces 3 lijken de werkprocessen steeds complexer te worden als ze vergeleken worden met de cognitieve processen van Blooms' herziende taxonomie (Santrock, 2018).

Uit eigen onderzoek blijkt dat betrokken docenten en onderwijskundigen van het keuzedeel wisselende meningen hebben over de complexiteit van de werkprocessen. De helft vindt dat de werkprocessen gelijk zijn aan elkaar, de andere helft vindt dat de werkprocessen niet gelijk zijn aan elkaar en een persoon vindt het lastig om antwoord te geven op de vraag. Opvallend is dat, voor de betrokkenen die vinden dat de werkprocessen van elkaar verschillen in complexiteit, geen van allen dezelfde volgorde geeft. Desondanks geven twee personen, een persoon die vindt dat er geen verschil in complexiteit is en een persoon die vindt dat er wel verschil in complexiteit is, wel dezelfde volgorde aan. Dit zou kunnen komen doordat een volgorde naast complexiteit ook kan worden ingedeeld op zijn proces (Posner & Strike, 1976). De volgorde die beiden betrokkenen geven is hetzelfde als de oorspronkelijk volgorde uit het kwalificatiedossier. Daarom is ervoor gekozen om deze volgorde aan te houden.

1. Zet mediatoepassingen in binnen de beroepscontext
2. Realiseert professionele doelen met media
3. Bevordert mediawijsheid en het gebruik van media door collega's en cliënten/patiënten

De thema's voor het keuzedeel komen voort uit de [website](#) van Mbo Mediawijs. Uit het eigen onderzoek komen de verschillende betekenissen die de betrokken docenten en onderwijskundigen geven aan het begrip mediawijsheid. Naast dat de betrokkenen verschillende aspecten van het thema mediawijsheid beschrijven, is er in de literatuur ook niet een definitie die mediawijsheid omschrijft (Van der Hagen en anderen, 2011). Hierdoor is het lastig om een volgorde te maken. De omschrijving van de thema's door het Practoraat zelf is verhelderend maar er kan geen indeling gevonden worden die binnen een van de types van Posner en Strike (1976) past.

Uit eigen onderzoek blijkt dat docenten graag een eigen volgorde aanbrengen, zodat zij kunnen inspelen op de groepsdynamiek en de behoefte van de klas. Deze behoefte past goed bij *learning-related sequencing* waarin de student centraal staat. Door docenten vragen te laten stellen aan de klas kan hij de indeling aanpassen naar hun behoefte. Het is belangrijk dat genoteerd wordt welke volgorde wordt gemaakt, zodat voor de toekomst duidelijk wordt wat goed werkt in de praktijk. Door studenten te laten meedenken over het leermateriaal zullen zij meer betekenis kunnen geven aan de stof (Mager, 1961).

Nu duidelijk is dat de werkprocessen wel een volgorde hebben en de thema's niet, kan gekeken worden naar de lesbrieven in deze twee elementen.

De tien stappen van Merriënboer en Kirschner (2018) over complex leren lijken goed aan te sluiten bij het keuzedeel. De competentie mediawijsheid is een vorm van complex leren, omdat zowel kennis, vaardigheden en gedrag geleerd dienen te worden, om ze vervolgens toe te kunnen passen in de beroepspraktijk. Desondanks kunnen deze tien stappen niet meer worden toegepast. Dit komt doordat de eerste stap, de formulering van de leertaken, van

grote invloed is op de latere stappen. Doordat er voor het keuzedeel niet volgens deze methode is geformuleerd wat de leertaken zijn, is het onmogelijk om alle stappen toe te passen. De elementen ondersteuning en begeleiding en het behandelen van X in zijn geheel (Merriënboer & Kirschner, 2018) zijn niet expliciet meegenomen in de ontwikkeling van de lesbrieven. Hierdoor kunnen ze niet leidend zijn voor de indeling. Deze elementen kunnen daarentegen wel ingezet worden door de leraren zelf. Door hen de volgende vragen te stellen 'In hoeverre ga jij de studenten begeleiden in deze les?' 'Op welke manieren krijgen de studenten ondersteuning?' 'Is dit wenselijk voor het niveau waarop zij zich begeven?' 'Hoe zorg je ervoor dat de studenten de les meenemen in hun totale beeld van een mediawijze zorg – en welzijnsprofessional?'

De herziende taxonomie van Bloom kan, in tegenstelling tot de tien stappen van Merriënboer en Kirschner (2018), wel meer richting geven aan de volgorde van de lesbrieven. Om in te spelen op de behoefte van de student is ervoor gekozen om de cognitieve processen toe te passen. Iedere brief uit het keuzedeel heeft een of meerdere leerdoelen. De omschrijving van het doel laat zien welk cognitief proces of cognitieve processen de student gebruikt in de les. Door te zoeken naar de volgende woorden of soortgelijke woorden in de doelen van de lesbrieven kan een volgorde ontstaan (Krathwohl, 2002).

1. Onthouden, herkennen en herinneren
  2. Begrijpen, interpreteren, toelichten, verklaren, classificeren, samenvatten, afleiden, vergelijken en uitleggen
  3. Toepassen, uitvoeren en implementeren
  4. Analyseren, differentiëren, organiseren en toeschrijven
  5. Evalueren, checken, controleren en bekritisieren
  6. Creëren, genereren, plannen en produceren
- (Krathwohl, 2002)

Dit resulteert in **de volgorde van het keuzedeel** in bijlage 1. Door elke lesbrief punten (1 t/m 6) te geven aan de hand van de cognitieve processen die zij benadrukken, ontstaat er een volgorde. Wanneer een les meerdere cognitieve processen heeft, worden de punten bij elkaar opgeteld en verdeeld door het aantal cognitieve processen dat erin voorkomt. Alsnog hebben sommige lesbrieven evenveel punten. Deze lessen zijn ten opzichte van elkaar beoordeeld in complexiteit door te kijken naar het onderwerp van de les of het leerdoel.

Docenten mogen zelf kiezen of ze de werkprocessen of de thema's willen inzetten voor de volgorde. Voor de werkprocessen werken zij volgens een vaste volgorde. Als zij kiezen voor de thema's, dan dienen zij zelf de volgorde te bepalen, door vragen te stellen die de behoefte van de studenten weergeeft. Zij mogen kiezen tussen de volgende twee vragen die zijn gebaseerd op *learning-related sequencing* 'Over welke onderwerp weten jullie al het meest? Over welk onderwerp daarna? En daarna?' 'Naar welk thema zijn jullie het meest benieuwd? En naar welk thema daarna? En daarna?'. De lesbrieven die onder de thema's

vallen hebben wel een volgorde. Door docenten na afloop te vragen welke volgorde zij gebruikt hebben en hoe dit ging kan het keuzedeel worden verbeterd. Het is nodig om feedback te blijven vragen, omdat mediawijsheid zich blijft ontwikkelen (Van der Hagen en anderen, 2011).

Bijlage 5: Feedbackformulier werkprocessen

Vul dit formulier in als je de volgorde hebt bepaald aan de hand van de werkprocessen.

Waarom heb je gekozen voor de werkprocessen als volgorde?

Als je het keuzedeel mocht aanpassen, zou je dat dan willen? En zo ja, hoe?

Bijlage 6: Feedbackformulier thema's

Vul dit formulier in als je de volgorde hebt bepaald aan de hand van de thema's.

Waarom heb je gekozen voor de thema's als volgorde?

Geef hieronder de volgorde die jij hebt aangehouden voor de thema's (jezelf online profileren, omgaan met media, privacy, strategisch inzetten van tools en applicaties)

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Welke vraag heb je hiervoor gesteld? Wat waren de reacties hierop?

Als je het keuzedeel mocht aanpassen, zou je dat dan willen? En zo ja, hoe?

Referentielijst

- Krathwohl, D. R. (2002) A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview, *Theory Into Practice*, 41, 212-218, doi: 10.1207/s15430421tip4104_2
- Mager, R. F. (1961). On the sequencing of instructional content. *Psychological Reports*, 9, 405-413. Geraadpleegd via <https://journals-sagepub.com.proxy.library.uu.nl/doi/pdf/10.2466/pr0.1961.9.2.405>
- Mbo Mediawijs (z.d.). *Mbo Mediawijs*. Geraadpleegd via <https://mbomediawijs.nl/practoraat/>
- Merriënboer, J. J. G., & Kirschner, P. A. (2018). *Ten steps to complex learning. A systematic approach to four-component instructional design*. New York, Oxon:Routledge
- Moekotte, P. (2018, februari). *Practorale Rede, Mediawijsheid*. Practorale rede gepresenteerd bij het Mediacollege Amsterdam, Amsterdam. Geraadpleegd via https://issuu.com/practoraat-mediawijsheid/docs/practorale_rede_mediawijsheid
- Posner, G. J., & Strike, K. A. (1976). A categorization scheme for principles of sequencing content. *Review of Educational Research*, 46, 665-690. doi:<https://doiorg.proxy.library.uu.nl/10.3102/00346543046004665>
- Santrock, J. W. (2018) *Educational Psychology*. New York. McGraw-Hill Education.
- SBB (2016). *Instructies bij de ontwikkeling van kwalificatiedossiers mbo, keuzedelen en de verantwoordingsinformatie*. Geraadpleegd via <https://www.sbb.nl/file/2285/download?token=c7p2YeOn>
- SBB (2019). *De mediawijze zorg- en welzijnsprofessional*. Geraadpleegd via <https://certificaat-mijn.sbb.nl/keuzedeel/download/5247>
- SBB (2016). *Instructies bij de ontwikkeling van kwalificatiedossiers mbo, keuzedelen en de verantwoordingsinformatie*. Geraadpleegd via <https://www.sbb.nl/file/2285/download?token=c7p2YeOn>
- SBB (z.d.). *Kwalificatiedossiers*. Geraadpleegd via <https://www.sbb.nl/onderwijs/kwalificeren-enexamineren/kwalificatiedossiers>
- Van der Hagen, S., Pattipeilohy, V., Thomassen, B., Wiebenga, F., Schwarz, F., Huveneers, S., van Schoonhoven, B., Hilberdink, W. & Wissink, B. (2011). *Meten van mediawijsheid. Een studie naar een raamwerk, meetmiddelen*. Geraadpleegd via https://www.mediawijzer.net/wpcontent/uploads/sites/6/2013/05/startdocument_meten_van_mediawijsheid.pdf?x68418